

Kostel sv. Kříže stojí v samém srdci horní části obce na mírné vyvýšenině. Je zmiňován k roku 1329, kdy byl povýšen na kostel farní. Ve 14. století probíhala gotická přestavba, v 18. století barokní úpravy.

Kostel přestál, zřejmě bez větší újmy, vypálení obce Švédy roku 1645. Při velkém požáru Nebovid roku 1821 však neuchránil stavbu od ničivých následků ohně ani přiléhající hřbitov. Shořelý krov a věž bylo nezbytné obnovit. Následně byla přistavena i jižní předsíň s přilehlým točitým schodištěm zajišťujícím vstup na hudební kruchtu, obnovenou roku 1872 a do půdního prostoru. V roce

1908 byly provedeny stavební úpravy na věžičce, završené zlacenou bání s patriarchálním (kardinálským) křížem, došlo k pokrytí střechy taškami a položení nové kamenné dlažby v interiéru kostela. Ve věžičce visí zvon ulitý ke cti sv. Václava Františkem Hillerem v Brně roku 1822 a další zvon značený Rudolf Manoušek a spol. Brno, 1943.

Opravy a přístavby prováděné v delším časovém horizontu byly vyvolány i rostoucími potřebami rozrůstající se křesťanské obce. Výrazné stavební zásahy do podoby kostela byly provedeny roku 1936. Podle projektu architekta Františka Kotoučka z Brna došlo k prodloužení kněžiště přístavbou v délce 6 metrů a ke stavbě přiléhající tzv. nové sakristie.

Nečekané světlo na nejstarší stavební historii kostela sv. Kříže vrhly události roku 1991, kdy byla při opravě elektrických rozvodů zjištěna u vysekaného zdiva v jižní stěně lodi existence nástěnné malby, hlavy koně.

Restaurátorské práce probíhající v letech 1992 až 1996 vedly k odkrytí gotických nástěnných maleb (v lodi cca 86 m²) fragmentárně zachovaných v původní podobě pod množstvím vápenných nátěrů. Starší vrstva fresek zobrazující poprsí apoštolů vznikla kolem pol. 14. století. Dále zde nalezneme figurální cyklus legendy o sv. Kateřině Alexandrijské, vyobrazení Panny Marie, držící v náručí Ježíška, a malbu šlechtického erbu Ješka z Křížinkova, zřejměho donátora malířské výzdoby kostela.

Jedním z celé řady překvapivých nálezů dosud neznámých stavebních článků, bylo odkrytí tří románských oken, náležejících k nejranější stavební fázi kostela. Ta zahrnuje kamenné obvodové zdivo jednodílného kostela postaveného na půdorysu obdélníka s dochovanými štíty na východní a západní straně (skrytými pod střechou), jižní portál a zmíněná románská okna, která dovolují posunout zahájení stavby do pozdně románské doby, zhruba k polovině 13. století.

Jedinečné výsledky, dosažené při restaurování maleb, jsou zřetelné i v podobě klenby. Krása tvarů stavebních článků je zvýrazněna původní polychromií, bílými linkami ve spárách dílů žeber a jejich červenohnědým ohraničením.

Nezbytným důsledkem restaurování nástěnných maleb bylo i snesení dřevěného kůru, který zasahoval do původní malířské výzdoby a neúměrnou hmotností tvaru narušoval harmonické dimenze prostoru.

Při pokládání nové podlahy, byla před západním portálem uložena silně poškozená náhrobní deska faráře Virgilia knížete z Dingelfingu (zemřel r. 1521).

V r. 1996 byl kostel zařazen mezi kulturní památky okresu Brno – venkov.

Počátkem r. 2005 byla zahájena další etapa odkrývání fresek ve staré části kněžiště kostela. Malby se vyskytují na všech stěnách a klenbě presbytáře a představují události Kristova života. Byly odhaleny druhotně zaslepené otvory a výklenky, v nichž se také vyskytují malby. Tyto restaurátorské práce bylo možné zahájit jen díky dotaci poskytnuté z rozpočtu Jihomoravského kraje. Zjištěný větší rozsah výskytu maleb a jejich rozsáhlejší poškození se projevilo hlavně ve větší časové náročnosti restaurátorských prací, které si tak vyžádají ještě celý tento rok.

Více informací nejen o kostele, ale i o samotné obci můžete získat v publikaci „Nebovidy 1104 – 2004“, která byla vydána při příležitosti oslav devátistého výročí první písemné zmínky o obci Nebovidy.